

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > בלבבי-ב 015 צורת העבודה שבע יפול צדיק וקם >

בלבבי-ב 015 צורת העבודה שבע יפול צדיק וקם

רצון, מחשבה ודיבור

בסוף הפרק הקודם נתבאר, שעבודת התפילה מתחילה מענין הרצון. זוהי עבודה גדולה בפני עצמה. ראשית יש לברר ממה נובע אותו רצון, ואחרי שמבררים זאת, ישנה עבודה ארוכה להגביר את הרצון ["רצון לפני מרצון"]. עכ"פ השלב הראשון הוא הרצון לעבוד את הבורא באופן כללי, ורצון להשגת כל פרט ופרט.

השלב השני הוא מחשבה, התבוננות, העמקה, הבנת הדברים באופן כללי. והסדר בזה הוא: חכמה, בינה, ודעת. מתחילים עם ה"חכמה" - ידיעת הדברים, אח"כ מתבוננים בהם - "בינה", ואח"כ מגיע שלב קביעת הדברים בפנימיות האדם, שזוהי בחינה של "דעת".

מהמחשבה יורד האדם לעולם הדיבור. ראשית הוא מדבר עם עצמו, ואח"כ עם הרבש"ע. גם בדיבור עם הרבש"ע ישנם שני שלבים: בהתחלה זהו דיבור ולאחר מכן זו תפילה. קודם הוא מדבר עם הרבש"ע, ואומר לו: "אני רוצה כך וכך, חשבתי כך וכך, דברתי עם עצמי כך וכך וכו'" - מספר לקב"ה על כל מה שעבר עליו עד שהוא מגיע למהלך של דיבור עם הרבש"ע. לאחר שהוא מסיים לספר את הכל, הוא מעמיד את הדברים כתפילה. כלומר, יש כאן שיתוף גמור של הרבש"ע בכל מה שעבר עליו קודם לכן.

אם אדם מגיע אל הרבש"ע רק עם המסקנות ומציג אותן לפניו בלי לפרוס את כל הספקות וההתלבטויות שקדמו להן - זה אינו שיתוף אמיתי!

משל למה הדבר דומה: בעל ואשתו מתלבטים האם לקנות ארון או לא. לאחר יומיים מגיע הבעל לאשתו ואומר לה: "החלטתי לקנות ארון!" בלי להסביר לה למה ומדוע. קשה לחיות עם אדם שאינו משתף את זולתו ברחשי לבו.

שיתוף אמיתי של הרבש"ע במהלך חיי האדם, הוא רק ע"י שגם הנימים הדקים של הלב, גם ההרגשות הדקות, גם מחשבות שבסופו של דבר לא יצאו לפועל, גם הכשלונות והנסיגות - את הכל הוא חי את הכל עם הרבש"ע ומדבר על הכל: "ניסיתי כך וכך וחשבתי כך וכך והתברר לי שזו טעות, חשבתי כך-וכך ומצאתי לכך סמך" וכיוצ"ב. דיבור הוא הנקודה הכוללת את הכל!

ידוע בספרים הקדושים, ש"דיבור" הוא הכלי של הכל, והכלי צריך לכלול את כל מה שקדם. אור שלא נכנס לכלי - נעלם וחוזר לשורשו, וממילא אין לו קביעות בנפש.

"שבע יפול צדיק וקם"

"והמכשלה הזאת תחת ירך - אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן" (גיטין מג ע"א). בעומק פנימיות הדברים, הכשלון הוא חלק בלתי נפרד מצורת העבודה.

נאמר בפסוק: "כי שבע יפול צדיק וקם" (משלי כד, טז), וצריך לדעת כי לאו דוקא בעולם המעשה קיים ענין ה"שבע יפול", אלא גם במחשבות ישנו מהלך זה. בכל עולם ועולם ישנן שבע מדרגות אלו, שאדם צריך לנסות ולפול, לנסות ולפול וכו'. לא

כמו שמשמע בפשטות שרק בעשיה יש את ה"שבע יפול צדיק וקם". אם יש זאת בעשיה, מוכרח שגם ברצון, במחשבה ובדיבור קיימת בחינה זו.

ממילא, אחרי ה"שבע יפול צדיק וקם", כשאדם מגיע ל"שמונה", לפעם השמינית - לאו דוקא פעם שמינית במציאות, אלא הכוונה "מדרגה שמינית" שהיא מדרגה מעל גדרי הטבע - שם נכללים כל הנסיונות, וכמו שאמרו חז"ל: "במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדים" (ילקו"ש פר' בראשית רמז כ). כל אדם הוא בעצם בעל תשובה. ה"וקם" הוא התשובה על שבע הנפילות שקדמו לכך, ממילא התשובה שלו מקבלת את שבע הנפילות.

אם אדם לוקח את המהלך שהגיע לבחינת "צדיק" ולא כולל בתוכו את כל ה"שבע יפול" של עצמו, הוא מפסיד את המדרגה העליונה של "במקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד". האור שאדם מקבל מהנסיונות ומהנפילות עצמן - בין ברצון, בין מחשבה, ובין בדיבור ובמעשה - הוא אור עליון שאי אפשר לקנות דבר בלעדיו!

בענין זה ישנו מעשה מופלא ועמוק עד מאוד. כידוע, הגר"א ערך לעצמו גלות ממושכת. כשחזר מהגלות, לאחר תקופה מסויימת, ישב לפניו הגר"ח מוולוז'ין זצ"ל. הוא בא להתייעץ עימו האם לערוך גלות, שכן ידוע מהספרים הקדושים (הזוה"ק ועוד), שיהודי צריך להשתתף בצער השכינה אשר נמצאת בגלות - "גלו ישראל שכינתא עימהם", כל זמן שאין לנו בית-מקדש השכינה הק' בגלות. ביקש, אפוא, גם הגר"ח מוולוז'ין לנהוג כמנהג רבו, ולערוך לעצמו גלות, כמו שהרבה צדיקים נהגו.

אמר לו הגר"א: "אני עשיתי והתחרטתי". לא ניכנס כאן לסיבות מדוע הוא התחרט. ודאי שעצם הגלות הינה דבר טוב, אלא שהיו כמה דברים מסביב שהפריעו לו בתלמודו וכו'.

וכאן ענה הגר"ח מוולוז'ין לרבו הגר"א תשובה עמוקה עד מאוד: "גם אני אעשה ואתחרט!"

השומע את הדברים בפשיטות, אינו מבין: אם הגר"א ניסה, וראה שגלות הינה דבר שאינו מוצלח והתחרט, מדוע לא ילמד התלמיד ממשלו של רבו?

אבל לאמיתו של מונח בדברי הגר"ח זצ"ל יסוד עמוק וחשוב: ודאי שהגר"א עשה והתחרט, אבל מעצם העשיה וההתחרטות על העשיה הוא גם קנה קנין מסויים. רצה, אפוא, הגר"ח זצ"ל גם הוא לחזור על המהלך של "שבע יפול צדיק", כדי להגיע אחרי כן לבחינה של "קם".

הקניינים שיכול אדם לקנות מנקודות שהוא ניסה ולא הצליח בהם, אלו קניינים שאי אפשר לקנותם בדרך "ישרה".

זמני נפילה - זמני התעלות

כאן עלינו להוסיף נקודה חשובה.

פעמים רבות יש לאדם נפילות. לא כל הזמנים שוים. לדוגמא: ענין התפילה. לפעמים לבו של אדם פתוח, הוא מתפלל ממעמקי לבו, לבו נשפך, ממש "שפכי כמים לבך נוכח פני ה'", וישנם גם מצבים של "סגור לבם" (כלשון הפסוק - הושע יג, ח) - הלב סגור ואדם חש קושי גדול בעבודתו.

והנה אדם מטבעו חש שימי התעלות, הימים בהם הוא משתפך לפני קונו כבן לפני אביו, הם הימים המוצלחים שלו, ואילו הימים שיש לו בהם קשיים, נראים לו ימים אפרוריים, ימים אפלים, והוא מצפה שימים אלו יעברו, והאור יזרח.

ודאי שהשאיפה לכך שהאור יזרח זו שאיפה טובה, אבל כשאדם נמצא עדיין בתוך זמני האפילה, עליו לדעת כיצד להסתכל על זמנים אלו. עצם ההכרה שאדם מכיר בקנין העצום שבאפשרותו לקנות מהנסיונות והקשיים, ואין לו שום דרך אחרת לקנות השגות אלו - הכרה זו יוצרת מבט חיובי על המהלך שבו הוא נמצא.

כשיעמיק אדם ויתבונן בדברים, הן "במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד", וכפי שביארנו, כלל זה אמור כלפי כל פרט ופרט, שכשהוא קם ומתרומם מהנפילה, נחשב הוא בעל תשובה, וצריך להבין שימים קשים אלו "מצמיחים" לו השגות גדולות, שתתגלנה לו בעתיד בזמן של ה"קם".

אלא - וכאן ישנה נקודה קצת עמוקה - שבשעה שאדם נמצא במהלך של "שבע יפול צדיק", הוא אינו רואה את האור שיקבל בסיומו. בשעה שהוא נופל את הנפילה הראשונה והוא קם, האור שהתגלה מכה הנפילה לא מתגלה לו מיד, וגם לא בפעם השניה והשלישית. רק לאחר שהוא גומר את כל עולם הנסיונות של "שבע יפול צדיק", וקם - אז מתגלים לו הכוחות שקיבל

ההסתר כאן הוא, אפוא כפול: בשעה שיש את ה"יפול" הוא כלל אינו רואה אור, וגם בשעה שהוא קם מהנפילה הוא עדיין לא רואה מה השיג מן הנפילה. אם כן, בפעם הבאה כשהוא נופל לא זכור לו שאחרי הנפילה הקודמת, כשהתרומם מהנפילה, הוא קבל השגות כלשהן. זכורים לו רק הימים הקשים של הנפילה והצער שהיה לו אז, ממילא הוא חושש מאוד מזמני הנפילות.

אבל כשיש לאדם אמונה גמורה בדברי חז"ל ש"במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד", והוא יודע שההשגה שהוא מקבל מהנפילות גדולה יותר מההשגה הטמונה בזמני העליה, ודאי ישמח גם בזמני הנפילה שלו. עצם ידיעת הדברים והאמונה בהם יוצרת באדם כח להתמודד כראוי עם הזמנים הקשים.

לשתף את הקב"ה בכל - גם בנסיונות ובקשיים

באופן כללי המהלך של תפילה הוא, שאדם, בין בזמנים של קטנות ובין בזמנים של גדלות, תמיד עליו לנסות לשפוך שיח לפניו ית'. יש להכיר בכך שקניינים גדולים קונים הן ממה שנראה כלפי חוץ כהצלחה, והן ממה שנראה כלפי חוץ ככישלון. וכפי שאמרנו, אדם צריך לשפוך שיח לפניו יתברך, ולכלול בתפילתו גם את נקודות ההצלחה וגם את נקודות הקושי - הן ברצון, הן במחשבה, הן בדיבור והן במעשה.

הרגשת הלב הפשוטה של מי שלא הושרשה בו האמונה כדבעי היא, שהנסיונות שלא עמד בהם הינם כביכול כ'דברים בטלים' שהגיעו בטעות וחלפו, וחבל שהגיעו. אבל כשאדם חי עם אמונה ויודע שהקב"ה הזמין לו את הנסיונות האלה במדוקדק לגמרי, ולא עוד אלא שבעומק הענין סיבת הנסיונות היא הקנין הגדול שאי אפשר לקנותו ללא נסיונות אלו - הוא מבין שכשם שהוא משתף את הקב"ה בהצלחותיו, בהכרח עליו לשתפו גם עם בנסיונותיו וכשלונותיו.

תוקפם של דברים הוא, אם כן, שאדם צריך לחיות כולו עם השי"ת!

הנה מצינו כמה סוגי קרבנות: עולה, חטאת, שלמים, אשם, וכו'. ישנם קרבנות שגם הישראל אוכל מהם, ישנם שישראל אסור בו, ונאכלים בחלקם לכהן וחלקם השני לבורא עולם, ויש "קרבן עולה" שהוא שייך כולו לקב"ה.

"קרבן" הוא מלשון קירבה, כידוע מהספרים הקדושים. כשאדם מבין באמת שאין אצלו חלק שלא שייך לבורא עולם, שהקירבה שלו לקב"ה כוללת את כל רמ"ח האיברים ושס"ה הגידים, הוא מגיע למדרגה שכולו עולה גמורה לקב"ה וניתנת לו האפשרות להיות כולו דבוק בבורא עולם. כל זמן שאדם משתף את הבורא רק בחלק מענייניו, ובחלקם לא - לא יתכן שתהיה לו קרבה גמורה לקב"ה!

בלב כל אדם ישנו מקום לשני היצרים - היצר הטוב והיצר הרע. היצר הטוב הוא הכח הדוחף אותו להצלחה, והיצר הרע הוא הדוחף לנקודה ההפוכה, והבחירה נתונה ביד האדם.

אם אדם משתף את בורא העולם רק בנקודות הטוב שבו, רק בהצלחותיו, ואילו בכשלונותיו אינו משתפו ["יצר טוב" מלשון טוב לו, שמחובר לבורא עולם, ו"יצר הרע" מלשון רעוע, נפרד] - לעולם לא יגיע למהלך של "עולה"! אם בקרבן ישנה בחינה של יצר הרע, אין זה "עולה כליל" לבורא.

ויהיו שיאמרו שצריך לעשות תשובה. אכן, כל קרבן שאדם היה מביא לביהמ"ק, היה צריך לעשות תשובה קודם הקרבנו, כמבואר בגמ'. השאלה היא: איך יגיע אדם למהלך של תשובה? אם את הנפילות שלו חי הוא לבד ואינו משתף בהן את הבורא, לעולם לא יוכל להגיע לבורא עולם!

האדמו"ר רבי משה מקוברין זיע"א היה אומר: "אדם שנכשל ח"ו בעבירה גמורה ואינו מסוגל מיד אחרי כן ללכת ולדבר עם הרבש"ע - עדיין לא נכנס לפתח האמיתי של החסידות!" - כך הוא אמר בדרכו.

עכ"פ הנקודה הפנימית אחת היא: כדי שאדם יקרב גם את חלק הרע שבו, את החלק הנפרד, לבורא עולם, הוא מוכרח לשתף את בורא העולם בכל ענייניו, ללא יוצא מן הכלל!

לדוגמא: לפעמים נופלות במחשבת האדם ח"ו הרהורי כפירה, ואדם מטבעו דוחק אותן. ודאי שהדבר אינו מצוי אצל כל יחיד, וגם אצל מי שנמצא, הרהורים אינם באים אליו בהכרח בתדירות גבוהה. עכ"פ זהו דבר שקיים ויתכן במציאות: לאדם נופל הרהור של עבודה זרה ח"ו, "אולי אין בורא עולם?" וכפי שאמרנו הוא מיד דוחק את הרהור ממחשבתו.

מהי הצורה האמיתית לנהוג במצבים כאלו?

אדם צריך לעמוד ולדבר עם הרבש"ע ולומר לו **הכל**: "רבנו של עולם, פתאם הרהרתי אולי אתה בכלל לא נמצא, אבל, רבש"ע, מי שלח לי את המחשבה הזו? הלוא אתה בעצמך שלחת לי אותה! ומדוע? כמובן, לא כדי שאאמין בה, אלא כדי שאדחה אותה ואסיח דעתי ממנה. אבל ברור לי שאתה הוא זה ששלחת לי את מחשבת הכפירה, וברור לי גם שרצונך יתברך שאקח את המחשבה הזו ואוציא אותה ממוחי".

כלומר, לא רק מחשבה של נפילה בתוך העבודה, אלא אפילו מחשבה הכי רחוקה לכאורה שיכולה להיות, שאין בכלל בורא עולם, מחשבה שהיא כלל וכלל אינה מעולם הקדושה, כמו שמוגדר בספרים הקדושים שהיא "מעולם התוהו", בבחינת "החלל הקדמון" - גם אותה יש לקחת ולהחזיר לבורא העולם!

נאמר בפסוק (דברים ד, ט): "כי ה' הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", ודרשו חז"ל: "מהו אין עוד? - אפילו בחללו של עולם" (דברים רבה ב, כח), ולענייננו בצורת העבודה פירוש הדבר שאדם מכניס את הרבש"ע לכל נקודה ממהלך החיים שלו! אין נקודה בחיים שהוא לא משתף בה את הרבש"ע - הצלחות, כשלונות, זמני שמחה, זמני עצב, מה שלא יהיה - תמיד "אני והו הושיעה נא!"

כשבורא עולם עם האדם - הוא זוכה לישועה, אבל כשיש ח"ו פירוד, אם הנסיונות תלויים באדם עצמו, הרי כבר לימדונו חז"ל כי "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו... ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, שנאמר: אלהים לא יעזבנו בידו!" (קידושין ל ע"ב).

להשיב את הכוחות לבורא עולם

אמרו חז"ל: "בכל יום בת קול מכרזת ואומרת: שובו בנים שובבים" (איכה רבה פתיחות כה). מה הכוונה "שובו בנים שובבים"? - להשיב את כל הכוחות לבורא עולם.

כיצד עושים זאת? כיצד ניתן להחזיר לבורא עולם כח הנפרד ממנו ח"ו?

הענין יובהר עפ"י משל. כדי להעביר מים מבית לבית אדם זקוק לצינור. דרך הצינור זורמים המים ועוברים ממקום למקום. כלומר, לשם העברת המים יש צורך בכלי, והכלי להעברת המים הוא הצינור.

"שובו בנים שובבים" פירושו תשיבו את כל הכוחות שלכם, את כל המציאות שלכם, לבורא עולם! איך ישיב אדם את כל הכוחות שלו לבורא עולם? - ראשית כל צריך שיהיה לו "כלי". מהו הכלי שדרכו ניתן להשיב כל כח וכח לבורא עולם? - זהו כח הדיבור! אם אין דיבור עם הבורא עולם, ואדם רוצה להחזיר את מחשבותיו לבורא עולם, כבר כתוב בספרים הקדושים שאלו דמיונות שוא! אם אדם אינו מקשר כל נקודה בפרטיות עם בורא העולם, חסר לו את ה'צינור' שדרכו יוכל להעביר את ה'מים'.

אם כל מחשבה שעוברת במוחו, כל הרהור, כל תשוקה, כל דיבור ואפילו כל נדנדוד של רצון קל שבקלים - אם את הכל הוא מקשר לבורא עולם ואומר לפניו: "רבנו של עולם, אתה שלחת לי אותה" - אם ישנו אור ישר, שייך שפיר שיהיה גם אור חוזר להחזיר את הכל לרבש"ע. אם אדם לא מקשה ראשית מהיכן הגיע לו המחשבה - אין כאן כח להחזיר את המחשבה.

בדיבורו יוצר האדם כלי. מונחת כאן הכרה שהאור הגיע מהרבש"ע, שהמחשבה הגיעה מהרבש"ע, את הרהור הזה אתה נתת לי, את הרצון הזה אתה נתת לי. קודם צריך אדם להשתמש באותם הרהורים, ואחרי כן להחזירם לרבש"ע.

בין אם מדובר בהרהור, ובין אם זהו רצון או תשוקה שאיננה ראויה, על האדם להעמיד את עצמו ולומר: "רבנו של עולם, אתה נתת לי רצון זה שאינך רוצה שאשתמש אותו. מבקש אני, אפוא, ממך שתיקחהו בחזרה".

"אם אין הקב"ה עוזרו אינו יכול לו". מה הכוונה "עוזרו"? - את אותו כח שהוא נתן לאדם, הוא לוקח אותו חזרה לשורשו, ממילא יכול האדם לעמוד במלחמה מול היצר הרע.

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, ובכל נפשך, ובכל מאודך". "ואהבת" - 'אהבה' היא בגימטריא "אחד". יהודי צריך לאהוב את הקב"ה "בכל לבבך" - בכל מחשבותיך, כלומר שכל מחשבותיו יהיו אחד עם הבורא עולם, כל מחשבה שיש לו הוא מקשר אותה לרבש"ע. הוא יודע שהמחשבה נשלחה אליו ע"י הבורא, וממקום שמשתלחים לשם חוזרים.

"בכל נפשך", דרשו חז"ל (ברכות נד ע"א): "אפילו הוא נוטל את נפשך", כלומר הוא לוקח את הנפש שלך אליו! הנפש קשורה ומאוחדת עם בורא עולם, ואדם מוכן להחזיר אותה למצב של אחדות בכל יום.

"ובכל מאודך" - "בכל ממונך" (ברכות שם). גם את הניצוצות הרחוקים של האדם שמתפשטים בממונו, הוא רותם לאהבה ולאחדות עם הבורא.

אם אדם אינו מחזיר את כל הרהורי הלב, את כל ה"לבבך", את עצם הנפש, ואף לא את ההתפשטות הכי רחוקה, את הכוחות הכי רחוקים הנמצאים באדם - הוא עדין לא זכה להגיע למדרגת "ואהבת!"

יזכנו הקב"ה שהתפילה תהיה כלי אמיתי להתקשר בכל רמ"ח אברינו ושס"ה גידנו לבורא ית' ולהיות קרובים אליו באמת.

- [בלבבי משכן אבנה - ח"ב] 1]
- [עולם הדיבור] 2]

Source: <http://bilvavi.net/shiur/015-צורתהעבודהשבעיפולצדיקוקם>

Links

[1] <http://bilvavi.net/bilvavi.beis>

[2] <http://bilvavi.net/speech>